

Arkeologisk utredning inom Kv. Giraffen

Arkeologisk utredning steg 2 2022

L2022:3361, Giraffen 4 m.fl, Ljungby socken,
Ljungby kommun, Kronobergs län, Småland

Andreas Emilsson

Arkeologisk rapport 2022:17

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Arkeologisk utredning inom Kv. Giraffen

Arkeologisk utredning steg 2 2022

L2022:3361, Giraffen 4 m.fl, Ljungby socken,
Ljungby kommun, Kronobergs län, Småland

Författare

Andreas Emilsson

Copyright

Kalmar läns museum 2022

Redaktion

Johan Åstrand, Stefan Siverud

Kartor

Publicerade i enlighet med tillstånd

507-98-2848 från Lantmäteriverket

Förlag

Kalmar läns museum

ISSN

1400-352X

Abstract

Keywords: settlement, survey, Ljungby

The department of Museum Archaeology at Kalmar County Museum has carried out an archaeological survey, due to a planned exploitation within the property Giraffen 4 in Ljungby, Småland, Sweden.

Settlement remains were found in part of the survey area (1 pit, 4 postholes and 1 hearth)

The survey has shown that the area is of archaeological interest and a further investigation is recommended.

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	9
Topografi och fornlämningsmiljö	11
Historiska kartor	12
Syfte	14
Metod och genomförande	15
Resultat	16
Boplats L2022:3361	16
Tolkning och åtgärdsförslag	19
Referenser	20
Tekniska och administrativa uppgifter	21
Bilagor	22

Karta över Kronobergs län med platsen markerad.

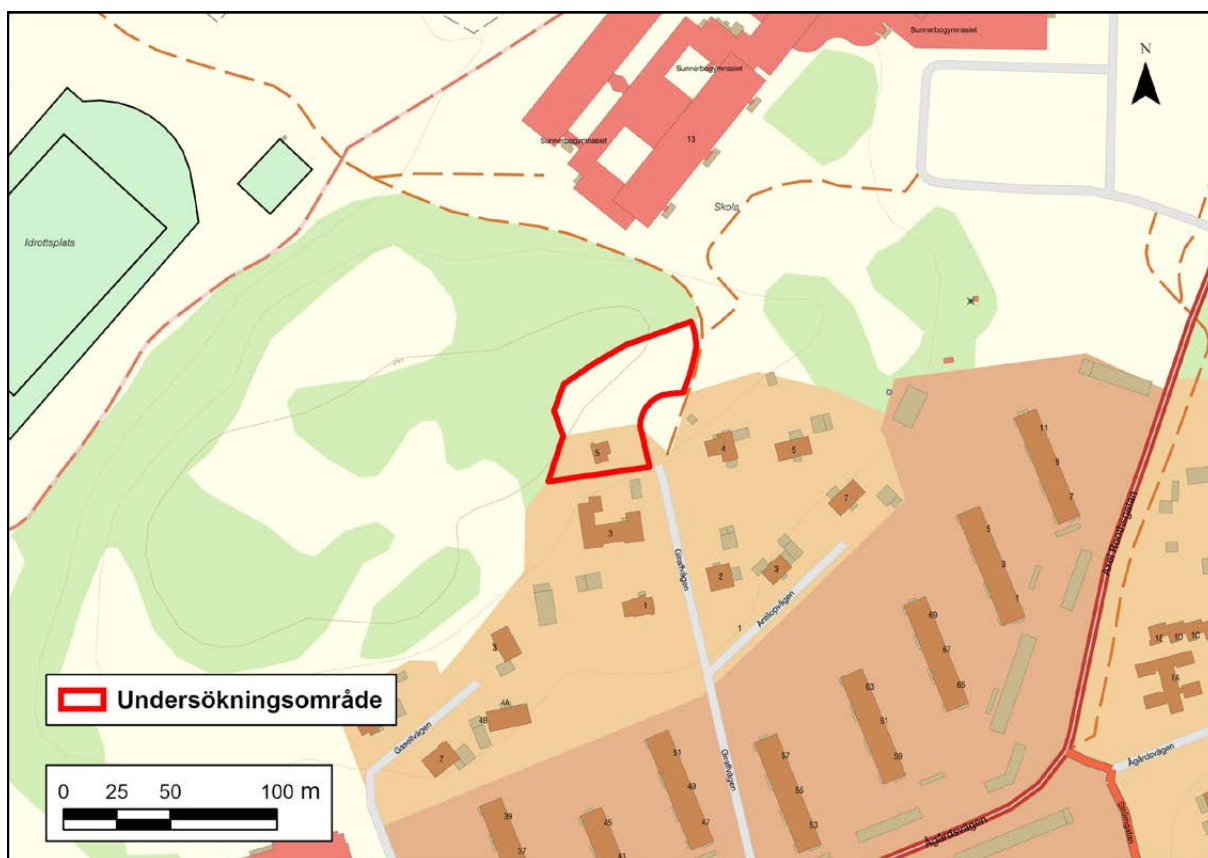
Sammanfattning

Inför planeringen av en exploatering inom fastigheterna Giraffen 4 m.fl. har Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum utfört en arkeologisk utredning steg 2. Utredningsområdet var ca 2800 m² stort och den arkeologiska insatsen omfattade en sökschaktning, en mindre inventering samt kartstudie över det aktuella området.

Vid sökschakten påträffades en tidigare okänd boplatz L2022:3361 som avgränsat översiktligt

till ca 1000 m². Totalt påträffades fyra stolphål, en härd och en grop i de upptagna schakten. Inga föremålsfynd hittades.

Om boplatzen kommer att beröras av exploateringen föreslås en för att närmare bedöma boplatsens innehåll och datering. Beslut om eventuella vidare arkeologiska insatser och dess omfattning fattas av länsstyrelsen i Kronobergs län.

Figur 1. Översiktskarta över det aktuella undersökningsområdet.

Figur 2. Översiktsfoto med undersökningsområdet översiktligt utmarkerat. Foto från nordöst.

Inledning

Museiarkeologi sydost har genomfört en steg 2 utredning inom fastigheten Giraffen 4 m.fl. med anledning av en planerad exploatering (fig. 1). Området ligger i anslutning till den östra sidan av Ljungby tätort och omfattade 2800 m² (fig. 1 & 2). Exploatör var Ljungby kommun som även bekostade ärendet.

Uppdraget genomfördes i fält den 28 april 2022 av Andreas Emilsson som även sammanställt rapporten.

Figur 3. Undersökningsområdet och den omgivande kända fornlämningsmiljön.

Topografi och fornlämningsmiljö

Det aktuella undersökningsområdet är 2800 m² stort och låg i den nordöstra kanten av ett höjdparti med berg (fig. 2). Området utgjordes till största del av en öppen gräsyta nedanför höjden och i övergången mot höjden finns delvis blottade stenhällar. I den södra delen av ytan ligger vidare ett bostadshus som den senaste tiden fungerat som scoutstuga med tillhörande trädgård/tomt.

Inom undersökningsområdet fanns inga tidigare kända lämningar. I området omkring Lagan och Lagandalen är det i övrigt synnerligen fornlämningsstätt. Det finns t.ex. fossil åkermark från bronsålder och framåt, hällristningar/skålgropar samt gravar och omfattande gravfält från yngre järnålder (se t.ex. Emilsson & Alexandersson 2016; Burström 1991).

År 2001 genomfördes en förundersökning och senare undersökning av boplaten L1953:8434 på Ågårdsberget, ca 300 meter öster om det aktuella undersökningsområdet (fig. 3). Där hittades boplatlämningar samt fynd av flinta, harts, brända ben och keramik. Spåren daterades till mesolitikum, neolitikum samt järnålder (Persson 2002; Wennstedt Edvinger 2007). Höjdnivån för det aktuella utredningsområdet är omkring 147–151 m ö h vilket är densamma för den intilliggande boplaten vid Ågårdsberget (Persson 2002). Höjdnivåer omkring 150 m ö h har tidigare lyfts fram som topografiskt gynnsamma mesolitiska lägen i landskapet (Persson 2012)

Omkring 800 m nordöst om undersökningsområdet, vid Replösa, undersöktes 2015 boplat- och hantverksområdet L1954:8528 (Åstrand & Ring 2017). Boplaten var från vikingatid och tidig

medeltid och uppvisade bland annat omfattande anläggningar och fynd bl. a. kopplat till järnframställning. Inom boplaten fanns även ett treskeppigt hus. Strax söder om boplaten ligger gravfältet L1954:2996 som består av fem gravhögar mellan 6-10 m i diameter, där en av dem är oval. Gravfältet bör dateras till yngre järnålder. Direkt intill gravfältet skall även en skafthålsyxa ha hittats (Fornreg).

I närområdet finns vidare ett mindre boplatensområde, L1953:8550, som upptäcktes vid en utredning år 2000 (Munkenberg 2000). Inom boplaten hittade ett 20-tal anläggningar, främst stolphål och bland annat enstaka flintor samt historisk keramik.

Ett flertal hällristningar finns registrerade i närområdet strax väster om undersökningsområdet. Huvuddelen av dessa utgörs av skålgropsblock med en eller flera skålgropar, t.ex. L1954:9167, L1954:3144 m.fl. I samma område finns även figurristningar såsom fotsulor och rännor (Skoglund 2006).

I Lagandalen finns ett stort antal områden med fossil åkermark, i närområdet t.ex. L1954:8891 (Emilsson & Alexandersson 2016). Generellt har den fossila åkermarken i området daterats från bronsålder i Lagandalens mer centrala delar och romersk järnålder i de högre belägna delarna (Granath 2004; Lagerås 2000).

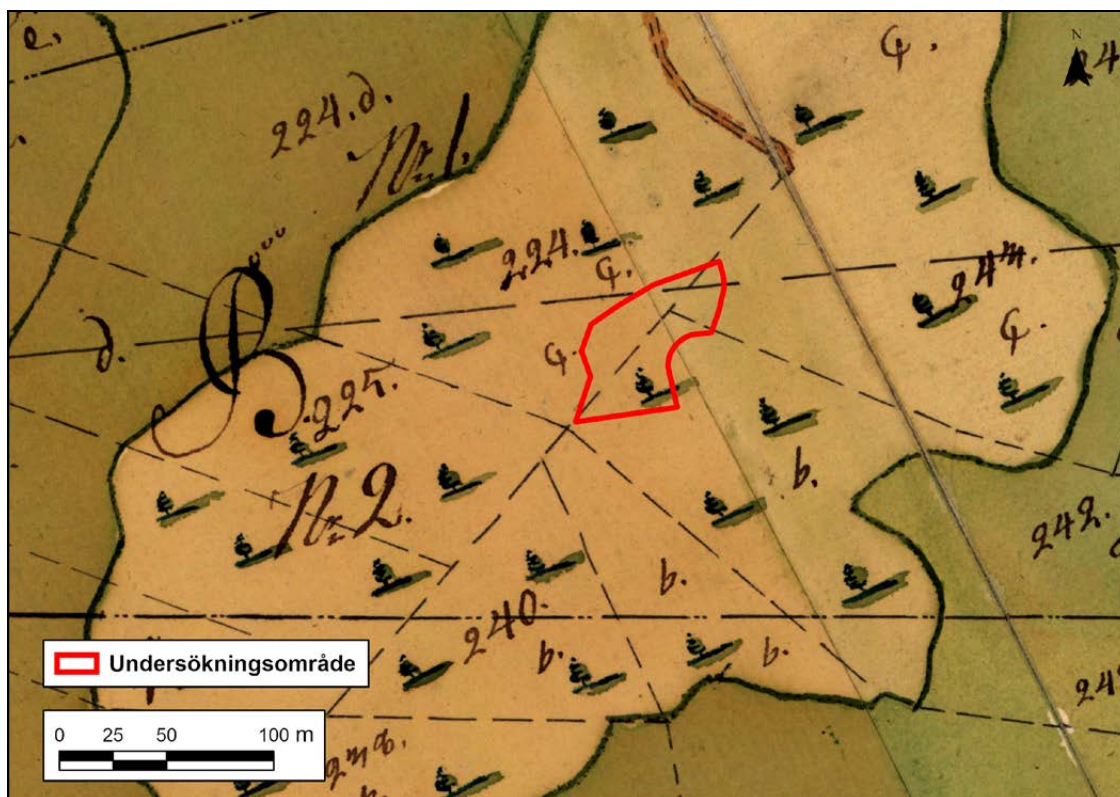
Flera mer ensamliggande gravar i form av högar finns spridda i närområdet (t.ex. L1954:2928). Det är möjligt att en del av dessa kan ha ingått i större gravsammanhang som idag inte är synliga.

Historiska kartor

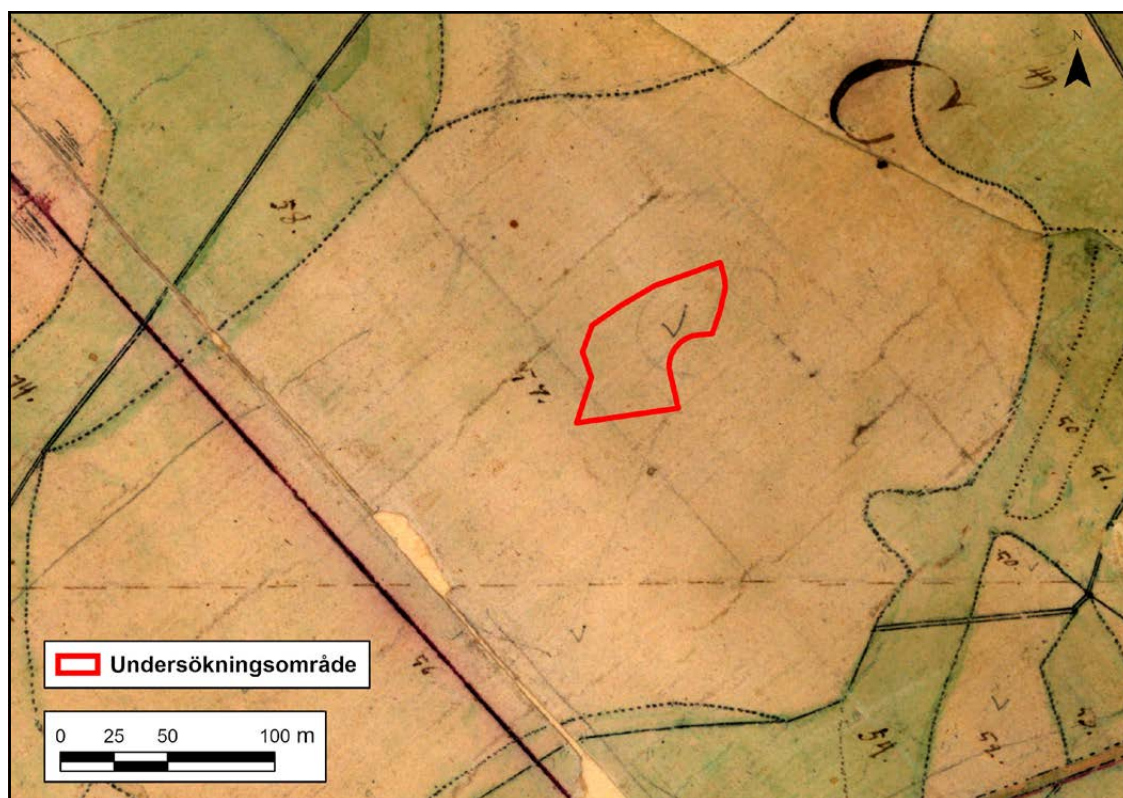
På den äldsta detaljerade kartan som finns att tillgå i lantmäteriets digitala arkiv, storskifteskartan över Ljungby bys inägomark från 1796, används marken inom och intill undersökningsområdet som äng (Ljungby socken, Ljungby nr 1-6). Intressant är (även med en viss felmarginal utifrån rektifieringen) att ängsmarken bitvis förefaller varit blöt och kallas för "Ängakärret" (240b), "Norre mad" (224G) samt (244b) "Gropängen". Det aktuella undersökningsområdet ligger dock inom ett högt markparti och det är sannolikt de lägre delarna av ängarna som varit mer vattenpåverkade.

På kartan över laga skifte från 1836 (07-ljj-5) utgörs undersökningsområdet samt dess direkta

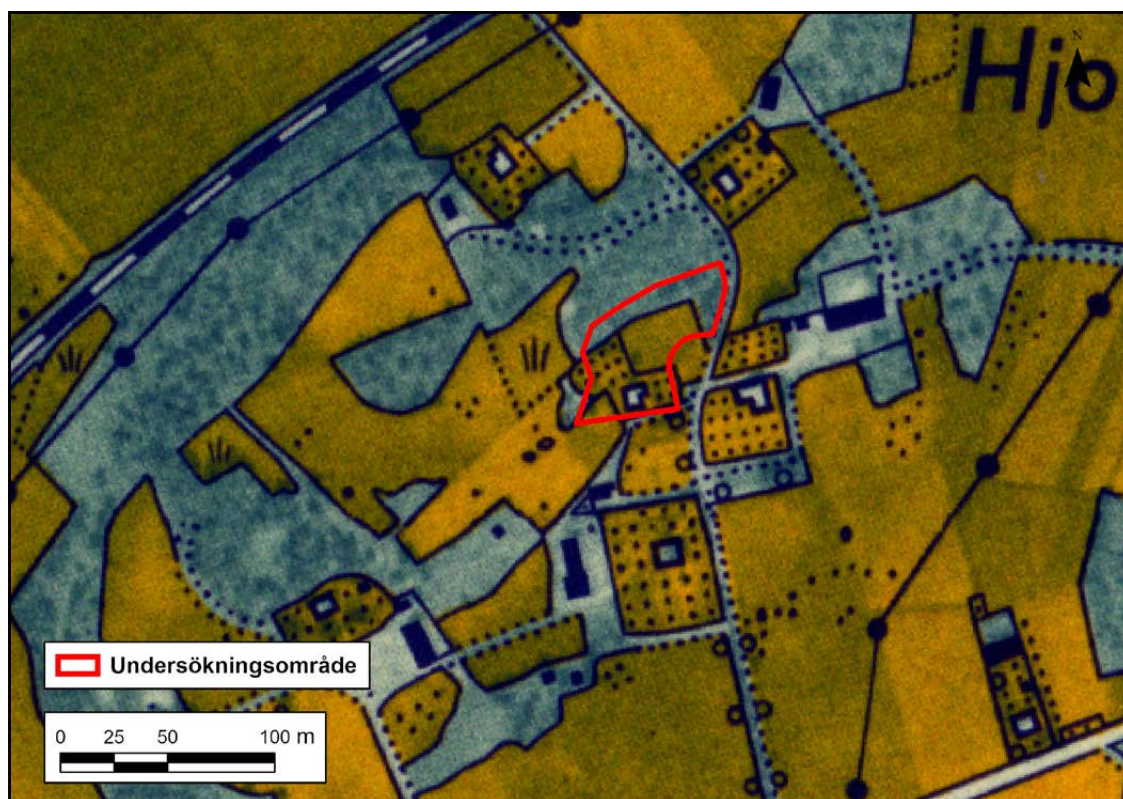
närområde fortsatt av ängsmark och ingen bebyggelse finns i det direkta närområdet. Hela ängsmarken har beteckningen "Hjosberg". Det är oklart vad "Hjos" hänsyftar på. Området heter senare på den ekonomiska kartan från 1952 "Hjortsberg" (5D0h52), och troligen är det en variation på detta namn. På den ekonomiska kartan går det vidare att se att det ligger ett hus med tomt/trädgård i den södra delen av undersökningsområdet, dvs samma hus som finns i området idag. Delar av undersökningsområdet används vidare som åker och de ytor som utgörs av berg ligger som skogsmark. Noterbart är även att det i den odlade marken runt omkring undersökningsområdet finns utsatta röjningsrösen, men även ett par större formationer som förefaller något gravliknande.

Figur 4. Storskifteskartan över Ljungby bys inägomark 1796 (Ljungby socken, Ljungby nr 1-6). Det aktuella undersökningsområdet ligger inom byns ängsmark.

Figur 5. Laga skifteskarta 1836 (07-ljj-5). Undersökningsområdet ligger fortsatt inom ängsmark.

Figur 6. Ekonomiska kartan från 1952 (5D0h52). Delar av undersökningsområdet ligger som åkermark och ett bostadshus finns i den södra kanten av området.

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att ta reda på om det fanns fornlämningar och preliminärt avgränsa dessa inom utredningsområdet. Resultatet avsågs vidare att kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande

arkeologiska åtgärder. Resultaten ska också kunna användas som underlag i företagarens planering samt av undersökare för ett upprättande av undersökningsplan i eventuella vidare arkeologiska steg.

Metod och genomförande

Inledningsvis gjordes en genomgång av äldre lantmäterikartor samt det arkivmaterial som fanns tillgängligt i Kulturparken Smålands/Smålands museums topografiska arkiv samt i digitala söktjänster (SHM, ortnamnsregister osv).

Innan fältarbetet genomfördes en kort översyn/inventering i området och planering av hur

sökschakten skulle placeras. Fältarbetet omfattade sökschaktning med grävmaskin (fig. 7). Schakten handrensades med fyllhammare/skårslev och en översiktlig metalledetektering genomfördes.

Schakt och anläggningar mättes in med RTK-GPS.

Figur 7. Upptaget schakt S3. Notera den sandiga schaktbotten. Det aktuella schakten går delvis upp på höjdpåreitet inom området. Foto från söder.

Resultat

Inom det aktuella undersökningsområdet togs en schaktyta upp på sammanlagt 143 m² upp vilket motsvarar strax över 5 % av den totala ytan. Schakten placerades relativt jämnt fördelat över ytan.

Schaktningen visade att marken till största delen utgjordes av ett par decimeter tjock matjordslager som övergick i stenfri fin sand (se bilaga 1 & 2). Den yta som utgjordes av tomtmarken närmast huset var tydligt utjämnad och i de schakt som togs upp var marken mer påverkad av recent aktivitet (fig. 8). I den västra kanten reste sig området till ett höjdparti med bitvis blottade hållar. De schakt som togs upp i kanten på höjden visade att marken där var moränblandad.

Boplats L2022:3361

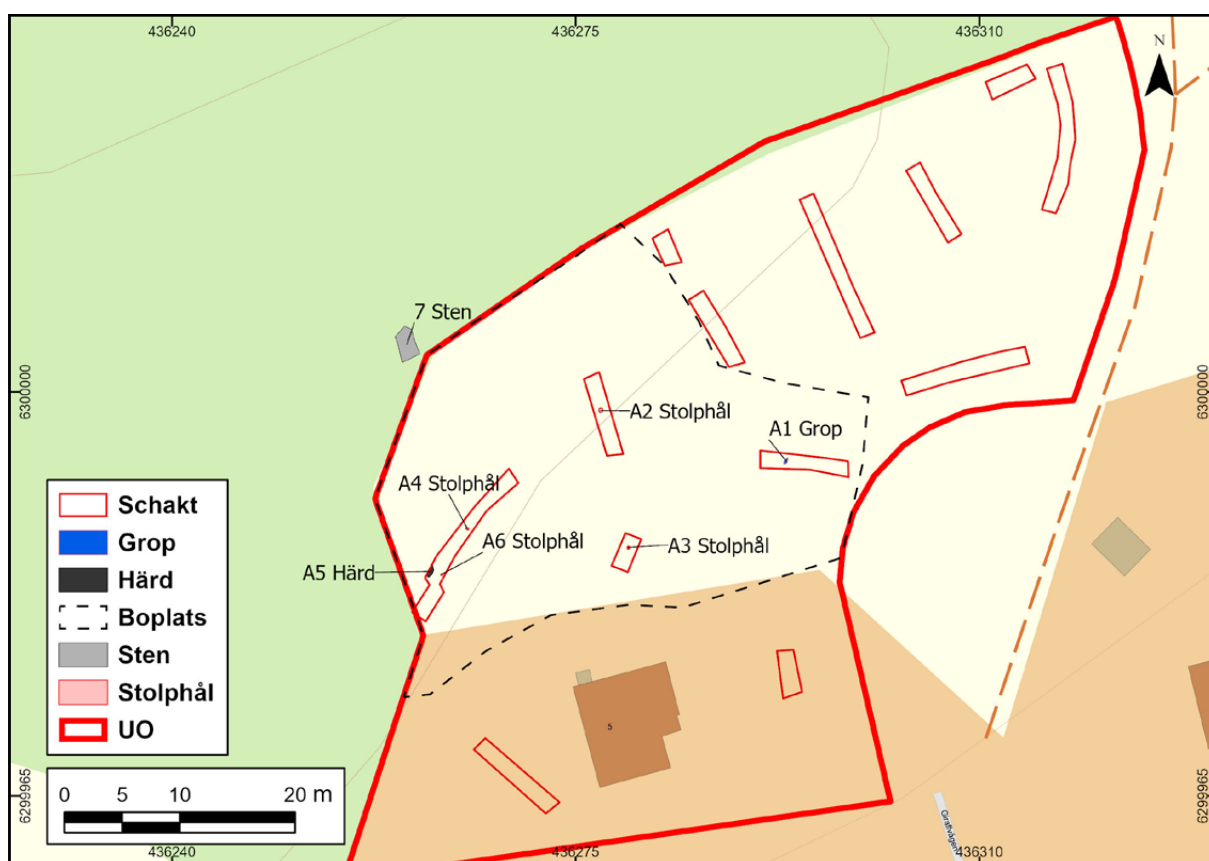
I den centrala delen av området påträffades en mindre boplats. Denna avgränsades översiktligt vid den aktuella utredningen till en yta av ca 1000 m² (fig. 9). Den västra kanten av boplatsen går upp på ett höjdläge som bitvis utgörs av berg.

Vid schaktningen påträffades totalt fyra stolphål, en grop samt en härd. Anläggningarna var fördelade på fyra av schakten.

Stolphålen (A2-A4 samt A6) var alla mellan ca 0,2-0,25 m i diameter. Deras fyllning var tydligt sotig med inslag av kolfragment. Inga av stolphålen var stenskodda. Ett av stolphålen (A4) som var lite mer diffust i ytan undersöktes för att klargöra

Figur 8. Foto av den utjämnade lägre liggande tomten i relation till marken direkt norr om denna. Notera även höjden med berg och block som delvis ligger inom utredningsområdet. Foto från öster.

Figur 9. Plan över den översiktligt avgränsade boplatsen L2022:3361 med påträffade anläggningar. Det stenblock som mätts som 7 hade två osäkra skålgropar.

anläggningens status (fig. 10). Det visade sig vara ca 0,12 m djup med en skålformad profil och tolkas som ett mindre stolphål.

Härden A5 låg i den sydvästra kanten av boplatsen och var ca 0,8 x 0,5m stor i plan men fortsatte även utanför det upptagna schaktet (fig. 11). Fyllningen var distinkt sotig i ytan med bitvis stora kolfragment. Ingen sten fanns synlig i ytan.

I den östra kanten på området låg gropen A1. Denna var något ovalt formad och var ca 0,6 x 0,3 m i plan. Precis som de övriga lämningarna hade den en sotig fyllning med kol och saknade helt sten.

Figur 10. Stolphål A4. Foto från söder.

Figur 11. Hård A5. Foto från nordöst.

Tolkning och åtgärdsförslag

Inför undersökningen föreföll det aktuella höjdpartiet som märkligt tom på fornlämningar med tanke på den angränsande fornlämningsmiljön, men utredningsgrävningen visade det sig att så inte var fallet. Boplatsen ligger i en svag sluttning direkt öster om ett platåliknande höjdläge utanför utredningsområdet. Möjligen utgör den påträffade boplatsen ett ytterområde till ett större boplatssammanhang.

De boplatсанläggningar som påträffades vid den aktuella utredningen innehöll alla kol och sot och var distinkta mot den ljusa sanden som fanns under matjorden. Inga fynd påträffades dock som närmare kunde ge indikation angående tidsperiod eller aktivitet. Avsaknaden av flinta och slaget stenmaterial tyder dock på att det inte rör sig om ett mesolitiskt eller neolitiskt sammanhang. Men som undersökningen vid Ågårdsberget visade är det inte omöjligt att flera tidsperioder kan finnas representerade.

De stolphål som hittades var relativt små och saknade stenskoning, vilket ger en indikation på att de sannolikt inte ingått i någon större byggnadskonstruktion. Härden som påträffades saknade

också sten vilket möjligen kan tyda på att det handlar om en härd som inte använts kontinuerligt för varmhållning eller matlagning.

Ett par meter utanför undersökningsområdet, på ett mindre krönläge inom den höjd som tangeras av undersökningsområdet, noterades vidare två osäkra skålgropar på ett block (fig. 9). Då dessa var osäkra har de dock valts att inte registreras i Fornreg. Närområdet är synnerligen rikt på hållristningar framför allt i form av skålgropar. Även ristningar med rännen och fotsulor finns inom någon kilometer från den aktuella platsen. De block och blottade berghällar som finns inom undersökningsområdet bör således vid ett eventuellt vidare steg undersökas noggrant för att klargöra eventuella spår efter hållristningar.

En vidare förundersökning föreslås för att närmare kunna tidsbestämma och klargöra innehållet inom boplatsen. Då det handlar om en relativt begränsad yta kan möjligen boplatsen slutundersökas redan vid en eventuell förundersökning utan att ge avkall på det vetenskapliga kunskapsutbytet.

Referenser

- Burström, M., 1991. *Arkeologisk samhällsavgränsning: en studie av vikingatida samhällsterritorier i Smålands inland*. Diss. Stockholm: Univ.
- Emilsson, A. & Alexandersson, K. 2016. *E4 Ljungby – Delsträcka syd. Arkeologisk förundersökning 2016. RAÄ 134, 135, 136 samt 120:1. Ljungby socken & kommun, Kronobergs län*. Kalmar läns museum rapport 2016:18.
- Granath, Y. 2004. *Del av röjningsröseområde RAÄ 119 Ljungby NV industriområde: Ljungby socken och kommun, Kronobergs län, Småland: Särskild arkeologisk undersökning*. Växjö: Smålands museum rapport 2004:1.
- Lagerås, P., 2000. Järnålderns odlingssystem och landskapets långsiktiga förändring. Hamnedas röjningsröseområden i ett paleoekologiskt perspektiv. I: Lagerås, P (red). *Arkeologi och paleoekologi i sydvästra Småland. Tio artiklar från Hamnedaprojektet*. Riksantikvarieämbetet arkeologiska undersökningar skrifter.
- Munkenberg, B-A. 2000. *Ågård, Ljungby – kompletterande arkeologisk utredning. Småland, Ljungby socken, Ågård 1, 2, och 3. UV väst rapport 2000:35*.
- Persson, C. 2002. *Arkeologisk fôtundersökning vid Ågårdsberget. Ljungby socken och kommun, Kronobergs län*. Smålands museum rapport 2002:13.
- Persson, C. 2012. *Den hemliga sjön: en resa till det småländska inlandet för 9000 år sedan*. Institutionen för historiska studier. GOTARC. Series B, Gothenburg archaeological thesies. Göteborg
- Skoglund, P. 2006. *Hällristningar i Kronobergs län: motiv, myter och dokumentation*. University of Lund: Institute of Archaeology report series No. 97, 2006.
- Wennstedt Edvinger, B. 2007. *Arkeologisk undersökning på Ågårdsberget: RAÄ 123, Ljungby socken och kommun, Kronobergs län*. Arkeologiceentrum.
- Åstrand, J & Ring, C. med bidrag av Brorsson, T & Larsson, M. 2017. *Replösa - boplatser och hantverksområde från vikingatid och tidig medeltid. Arkeologisk undersökning: RAÄ 59:1, Replösa 4:40, Ljungby socken, Ljungby kommun, Småland*. Kalmar: Kalmar läns museum.
- Historiska kartor**
Lantmäteristyrelsen:
Storskifte på inägor 1796, Ljungby socken, Ljungby nr 1-6.
- Lantmäterimyndigheterna:**
Laga skifte 1836, 07-ljj-5.
- Rikets allmänna kartverk**
Ekonomiska kartan 1952, 5D0h52.

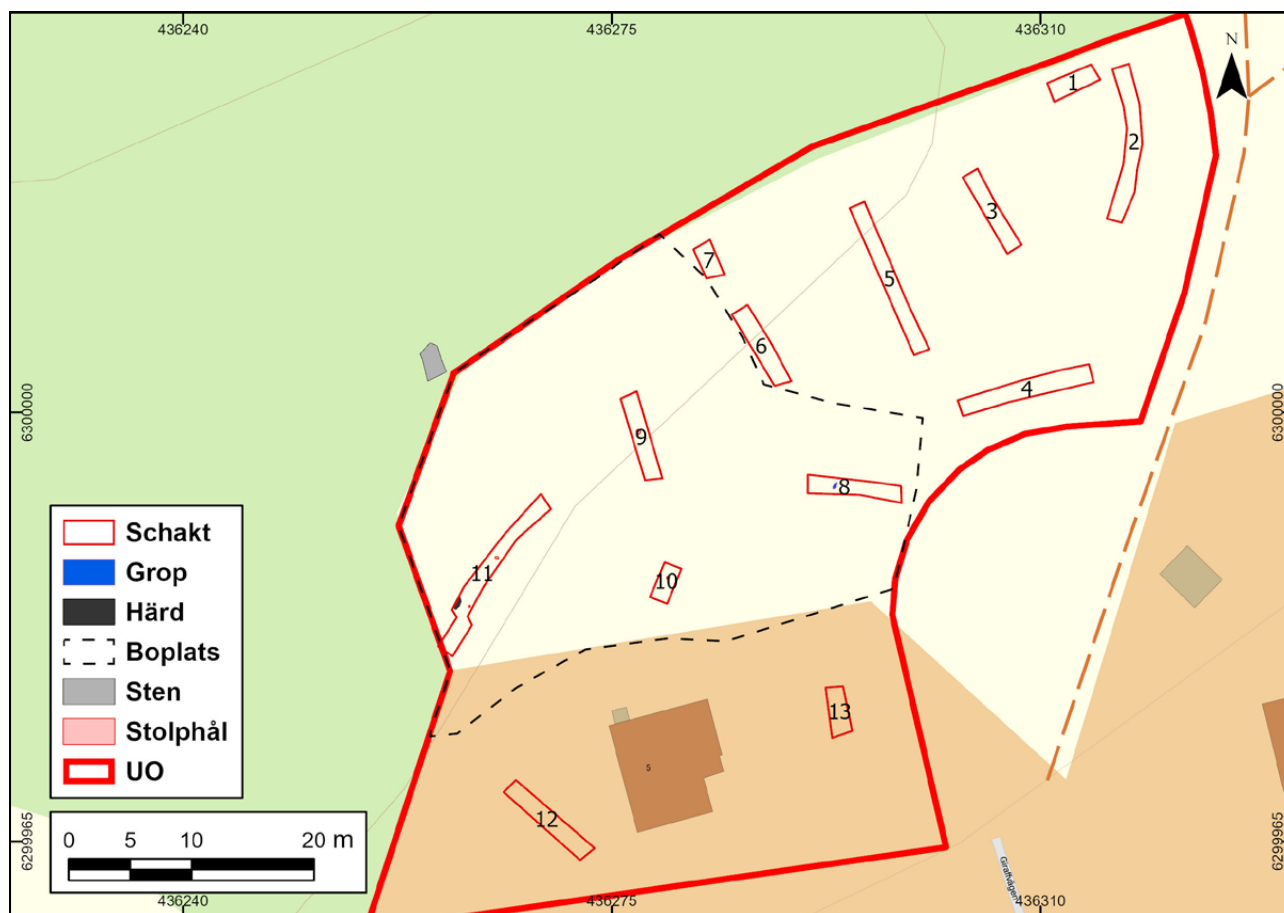
Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-6447-2021
Kalmar läns museums dnr:	33-35-2022
Projektnummer KLM:	A2229
Uppdragsgivare:	Ljungby kommun
Landskap:	Småland
Kommun:	Ljungby
Socken:	Ljungby
Fastighet:	Giraffen 4 m.fl
Fornlämningsnr:	L2022:3361
X koordinat:	6299998 (N)
Y koordinat:	436274 (E)
Latitud:	56.839425
Longitud:	13.955447
M ö h:	148–151 möh
Fältarbetstid:	28 april 2022
Antal arbetsdagar:	1
Personal:	Andreas Emilsson
Foto, Du-nummer:	Du 389
Fyndnummer:	-
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Schaktplan	23
Bilaga 2. Schakttabell	24

Bilaga 1. Schaktplan

Bilaga 2. Schakttabell

ID	Storlek (m ²)	Djup (m)	Beskrivning
1	6	0,35	0,3 m tjock förna och matjord som övergår stenig silt. Låg i sluttning mot Ö.
2	17	0,5	Upp till 0,5 m djup. Generellt 0,3 m tjock förna och matjord som övergick i fin sand. Större block centralt i schaktet.
3	10	0,45	0,35m tjock förna och matjord som övergick i fin sand.
4	16	0,4	0,3m tjock förna och matjord som övergick i fin sand.
5	17	0,4	0,3 m tjock förna och matjord som övergick i fin sand. Börjar i norr upp på höjdläge som var stenigt.
6	11	0,35	0,3 m tjock förna och matjord som övergick i fin sand. Block och berg i norra kanten.
7	4	0,35	Schakt uppe på höjd. 0,3 m tjock förna och matjord som övergick i stenig siltig sand.
8	10	0,4	0,3m tjock förna och matjord som övergick i fin sand. En anläggning.
9	10	0,4	0,35 m tjock förna och matjord som övergick i fin sand. Ett stolphål.
10	5	0,4	0,35 m tjock förna och matjord som övergick i fin sand. Ett osäkert stolphål.
11	19	0,45	0,35 m tjock förna och matjord som övergick i fin sand. Sten i sydvästra änden. Flera anläggningar fanns i schaktet.
12	13	0,4	Planad yta inne i äldre trädgård. Varierande matjord upp till 0,35 m djupt. Underliggande fin sand. Recent material i matjorden och flera humösa nedgrävningar i den undersliggande sanden.
13	6	0,6	Schakt inom planad yta. Upp till 0,5 m tjock omrörd matjord som övergick i fin sand.

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

